

Dobry člověk ještě žije a je tu i pro vás – Martina X.

Bývala to taková drobná blondatá dívka s brýlemi. Příležitostně si hrávala spolu se svými sourozenci s našimi dětmi. Když trochu povyroستla, bylo ji možno vidět, jak vede za ruku nějakého habána jednou tak velkého jako ona sama. Kam ji vede? – ptala jsem se její maminky. Ta se zasmála a vysvětlila mi, že habán je nevidomý a Martinu nikam nevede, naopak, ona vede jeho.

Později vodila Martina X. v rámci povinné vysokoškolské praxe některé moje klienty, děti s autismem a se zrakovou vadou nebo úplně nevidomé. Po ukončení studia speciální pedagogiky na UK v Praze se stala členkou týmu jedné pražské speciální školy.

Martině je dneska kolem čtyřiceti, z drobné dívky se stala drobná žena mladistvého vzhledu. Vídat ji můžete někdy v okolí hradčanské školy ve společnosti žáků se zrakovým, a i dalším postižením. Během uplynulých patnácti let už dospěláky doprovází jen příležitostně, zato svůj čas věnuje výuce a výchově dětí, které to mají – navzdory věku šťastného dětství – převelice těžké. Takhle to dopadá, když necháte svůj život prorůst mezi životy lidí se specifickými potřebami.

...

Martino, jak se člověku přihodí, že si v patnácti letech zvolí studijní obor a později i povolání zaměřené na pomoc lidem se zrakovým znevýhodněním?

...

Já i moji sourozenci jsme vyrůstali v prostředí, kde se nevidomým lidem věnovala velká pozornost. Matka za mlada pracovala v jedné ze škol pro nevidomé a posléze se této menšině věnovala v církvi. Za bývalého režimu načítala různé knihy a časopisy s křesťanskou tematikou a pořádala nebo spolupřádala akce pro nevidomé křesťany. Po sametové revoluci se jí spolu s dalšími nadšenci podařilo založit Středisko pro zrakově postižené při českobratrské církvi evangelické, takže se této oblasti mohla věnovat už na plný úvazek. Ale kromě dvou nebo tří pracovníků, kteří se zabývali načítáním knih, časopisů a pořádáním akcí pro zmíněnou cílovou skupinu, bylo a je potřeba dobrovolníků. První po ruce je rodina, a tak jsem s otcem i sourozenci odmalička pomáhala, hlavně jako průvodkyně. Přitom jsem se seznámila s obdivuhodnými lidmi a skoro všichni mluvili o „své“ škole na Hradčanech. To probudilo mou zvědavost natolik, že jsem tam šla na první možnou praxi a později se představa jednou tam učit stala mým snem.

...

Co bylo potřeba k tomu, abys svůj cíl uskutečnila?

...

V první řadě jsem musela udělat maturitu, a to na Evangelické akademii, která se přímo zabývá odbornou pomocí osobám s postižením. Už jako středoškolačka jsem docházela na hradčanskou školu a pracovala jako dobrovolnice v různých kroužcích – třeba v turistickém. Po maturitě jsem šla studovat speciální pedagogiku a při tom jsem stále dělala vedoucí na schůzkách, táborech a na dalších akcích. Ale po dokončení studia pro mne zde volné místo učitelky nebylo, protože se tehdy spojovaly dvě školy do jedné, takže personálu bylo dost. A protože jsem kromě tyflopédie vystudovala i psychopedii, našla jsem si místo v jedné základní škole speciální, kde jsem dostala třídu mateřské školy a vzápětí žáky s vícečetným postižením. Tu práci jsem měla ráda, bylo zde mnoho výzev, ale také zaplňovala mnoho času, proto jsem musela tábory a schůzky s hradčanskými

„tyfloturisty“ vzdát a sledovat jen zpozzdálí. Samozřejmě – stále jsem spolupracovala se Střediskem zrakově postižených a účastnila se všech akcí, jak mi to čas dovoľoval. Občas se stalo, že se na Středisko obrátil i nějaký nevidomý známý, který přicestoval do Prahy a neměl doprovod. Já i moji sourozenci jsme bývali po ruce, a tak jsme doprovázeli, když bylo potřeba. Dnes to tak jednoduché není, jsme velká rodina, všichni zaměstnaní nebo na mateřské a leccos funguje jinak.

...

Tvoje velká rodina se podílela i na tvém rozhodnutí, vzít si do opatrování holčičku s těžkým mentálním postižením. Jak dlouho jste takový počín plánovali?

...

O plánování vůbec nemůže být řeč. Lenka přišla k nám domů v době, kdy jsem relativně krátce pracovala ve speciální škole. Její dosavadní hostitelka vážně onemocněla a Lenka zůstala úplně bezprizorní. Všimla jsem si, jak jí víkendové pobyty citelně chybí, což bylo znát především ve škole. Tak jsem si ji začala dvakrát měsíčně brát domů na víkendy. Lenka byla malá a rozumově ještě mladší. Kromě mentálního postižení má ještě další zdravotní problémy, musí dodržovat i dietu. Bylo potřeba s ní chodit k lékaři a převzít zodpovědnost za její další vývoj, jak jen to bylo možné. Navíc, když jsem ji měla ve třídě – což se později změnilo –, vytvořily jsme si k sobě vztah a já pro ni byla i určitou autoritou, kterou uznávala. Jí moje výchovné snahy prospívaly a já nechtěla, abychom přišly o to, co jsme společně vybudovaly. Žádné zařízení na světě nemůže postiženému dítěti poskytnout citové ani rodinné zázemí, byť bylo sebelepší. Jsem ráda, že jsem se takhle rozhodla, ale upřímně – nebýt podpory mé rodiny, asi bych si na takový závazek netroufla. Lence je dnes už více než 18 let, většinu času tráví v Domově pro osoby s těžkým zdravotním postižením a ve škole. Do určité míry je samostatná a k nám domů chodí tak, jak to bylo od počátku – dva víkendy v měsíci a všechny svátky, samozřejmě i prázdniny.

...

Bylo to kolem roku 1992, když jsi začala spolupracovat s Tyfloturistickým kroužkem při hradčanské škole pro nevidomé. Odtud se odvíjela tvá další spolupráce s touto školou, a nakonec i zaměstnání. Jak všechno stiháš?

...

Tím, že jsem se stala kmenovým zaměstnancem školy, už nepracuji oficiálně v žádném kroužku. Ale jsem s nimi v intenzivním kontaktu, a když to jde, jednorázově vypomůžu. Je zajímavé, že Tyfloturistický kroužek je vyhledáván i dětmi z integrace, přesněji řečeno děti z integrace mají zájem o kontakt se stejně postiženými vrstevníky. To se ale děje nejčastěji o letních a zimních pobytech, kde se sejdou zrakově znevýhodněné děti ze všech konců republiky. Teď se ale tomuto kroužku věnuji jen v rámci návštěvy na letním táboře, přeci jen jsem učitelka některých účastníků, a to je vlastně střet zájmů.

...

Na hradčanskou školu jsi před několika roky nastoupila jako asistentka pedagoga. Pak jsi dostala svou třídu. Naplnil se tvůj sen o vyučování nevidomých dětí?

...

Když jsem si v patnácti letech představovala, že budu vzdělávat nevidomé děti, nikdo netušil, jak se změní situace. Mnoho talentovaných a chytrých dětí je dnes v integraci, alespoň na prvním stupni

základní školy. Nic proti tomu. Fakt je, že některé z nich se časem hlásí na speciální školu, protože už jsou starší, internát jim tolik nevádí a potřebují se naučit dovednosti, které jim běžná základní škola nedá, anebo mají jiné motivy.

Jenže já učím na prvním stupni děti, které žádné velké talenty neprokazují, protože jsou na tom nepoměrně hůře. Často se k těžké zrakové vadě přidružuje další postižení – autismus, mentální nebo jiný handicap. Co dítě, to originální směs potíží, potřeb, dovedností, zájmů, které si ovšem těžko vymyslet a někdy i představit. Tyto děti nemají šanci vzdělávat se ve standardním vzdělávacím režimu. Mají individuální učební plán, hledáme možnosti rozvoje, ale nikdy nedosáhnou dostatečného osamostatnění.

Já učím moc ráda, ale pravda je, že bych chtěla někdy být učitelkou žáků se zrakovým postižením, u kterých bych viděla reálnou naději, že základní vzdělání dokončí a později najdou i pracovní uplatnění. Kvůli tomu jsem vlastně vystudovala. Více než patnáct let ale pracuji spíš jako psychoped než tyflop (oftalmoped). To bych ráda změnila, protože se začínám bát vyhoření.

...

Když jsi byla malá, chtěla jsi být učitelkou v jeslích. To, co děláš, je trochu jinde. Daří se ti alespoň ve volném čase uskutečňovat něco z toho, o čem jsi snila jako dítě anebo co jsi jako dospělá vystudovala?

...

Možná je to trochu paradox, ale ve svém volném čase dělám svoji profesi pro potěšení a možná i pro poznání, že dovedu být užitečná. V neděli učím v naší církvi malé děti v nedělní škole. To mě fakt baví. O víkendech a prázdninách se většinou účastním některé z rodinných akcí, kde se podílím na společném životě se svými neteřemi a synovci. Bývá nás někdy hodně pohromadě a mně je v tom frmolu dobře. Každý měsíc připravuji s dalšími dobrovolníky křesťanské audionahrávky pro zájemce se zrakovým postižením. Naučila jsem se užívat potřebné technologie, stříhat zvukové záznamy a podobné činnosti. Účastním se pravidelných setkání a pobytů dospěláků, dnes již často nevidomých seniorů, kteří jsou rádi spolu a já s nimi také. A když mám fakt chvilku volného času, moc ráda čtu nebo si jdu posedět s kamarádkami a „probrat život“. Opravdu se nenudím.

Delicie Nerková

Jaroslava Novotná, publikováno v časopise Zora 2019